

काय विकवले नवनेनि
मुंबई म्हणजे वीसष्ट कलांनी नटलेली,
सजलेली वैभवसंपन्न सांस्कृतिक राजधानी.
मुंबईचा विचाराने, आगगाड, लखलखणारे,
सकसकणारे सुखवयी सर्वकाही हुका कणकर
विवाणुने नष्ट केले. सगळा राजबजार बांग शाळा
बाणसांची वहीळ बंद केली, हेवांवाही वंदिरच
केलं. अरवण जगत्त ह्या सालं. असंख्य बाणसं
निघून गेली कुणाचाही निरोप नव्हता. पैसा,
मोह, देव सर्व काही भागे झाले.

आण सगळे भारतीय वेगवेगळ्या
पंथाचे, वेगवेगळ्या दामांचे. प्रत्येकाचे शहणीमान,
स्वाध्याच्या सवयी, लाभाच्या पद्धती सर्वकाही
वेगळे फक्त इथेच भाग सवंचि हुकचा. ते
म्हणजे पैसा मिळविणे व त्यासाठी धावणे.
असंच धावता धावता हेन वयांपूर्वी आण
हुकदम थांबलो. इतकं सगळं बंद झालं
की, "हे विश्वची भाझे घर" च्या हुवजी
"हे इतकेसे घर भाझे विश्व" अस म्हणायची
वेळ आली. घर हेच सर्वांच सर्वांच बनलं.
आधुनिकतेने पछाडलेला व भौतिक सुखांच्या
कैफालला माणूस थांबला. आयुष्यात गेली
महत्वाची असली तरी स्वतःहून यांणण किली
महत्वाचे आहे याचा धडा करेनाये विकवला.
माहीतर सकिची निशांनीची वेळ येते म्हणजेच
लोकडाकुन.

हुका कणकर विवाणुमुळे अरवण्या
जगत्तर संकर झालं. करेनाये आपल्याला
संधर्ष करायला विकवला. हुका लोसाशा
विवाणुने निसर्गापुढे लो किली मोठा आहे
हे आपल्याला पटवून दिलं. हेवात स्वच्छतेची
किली गरज आहे, हुकमेकांना महल करुन
काळजी घेणे, निसर्गाला वाचवणे, मानसिक
भावना अशा अनेक गोष्टींची करेनाये
जाणित करुन किली. पर्यावरण व मानसशास्त्र
या दोन्हींना हुकमेकांची गरज आहे. निसर्ग
व मानव यांचे अनुभूत नाले असून निसर्ग
ही मानवाची उपजल प्रेरणा आहे. पर्यावरण

विनाश न इवामान कहल यामुके मानवावर
होणारे परिणाम किती गंभीर असतान हे आपण
अनुभवले. मानसिक आरोग्य हे निरोग्या
आरोग्यावर अवलंबून असले हे करोनाने
सिद्ध केले. हजारोनी लोक मृत्यूमुखी पडल
असताना धर्म, वर्ण, जातपात, देश,
वारीत, शीमंत असा कोणताच भेदभाव
नाही. सगळेच समसमान आहेत. ही पण
हक प्रकारची शिकवणच करोनाने दिली
आपल्याला.

कमी खर्चात विवाह, कमी लोकांच्या
उपस्थितीत अंत्यसंस्कार, घरच्या अन्नाची
किंमत, साधी जीवनशैली, आयुष्याची किंमत,
विनामक आपचे वेळेचे वेळेचे वेळे, घराने
शहाण्यासाठी लागणारा संयम, पुढे येणाऱ्या
कोणत्याही संकटाला साबरे जाण्याची ताकद
हे सगळे करोनाने शिकवले. अन्न, वस्त्र,
निवारा आचे महत्त्व पटवून दिले. मंदिर
बंद असली तरी भाणसातल्या भाणुसकीच
द्वारे घडविले. करोनाकाल आपण
जडललो. सकाळी उठून मास्क लावून आपण
आपल्या विडिंगच्या भोवतीच लोक घुंडाय
करण होतो. कारण आरोग्य शेट जीवनशैलीही
आहे न? योगाचे अनेक प्रकार केले आपण.
भंडी योग, कपडा योग, साडू पोळा योग,
स्वच्छता योग. त्यामुळे शारीरिक हालचाली
होऊन शरीराचा लवचिकपणा वाढतो, वजन
कमी होते. हे योग पुढे मंडळींनी पण केले.
अशा रितीने आठ स एटकून स्वावलंबन
शिकवले. तरुण पिढी अकाळ संध्याकाळ
वरण-मान, अजी-चपाती अशा घरच्या
अन्नाचा मनसोक्त आस्वाद घेत होती
जा आरोग्यदायी आहे. संपूर्ण कुटुंबासोबत
चोवीस तास कसे घालवायचे आचा छडा
शिकलो. वाद न घालना मनोबल लावा
होऊन सेवाभाव करण्यास शिकलो. काळ
पाहू होना पण जागण शिकवून वेला. असे

श्रीदीकार शिखाच लावून वेला करेना.
मुक कणत्र विषाणु सांगून वेला की,
पंसा, संपत्ती, गाडी, बंगला, सोन, डीमंती
याहीपेक्षा आपला जीव महत्वाचा आहे. धरी
जसज्यावर कळले की आपल्या गरजा कितली
कमी आहेत. तसेच आपण फिसली जाव्यायच्याचा
व बाहेर स्वाण्याचा खर्च कितली वाचवले तरी
आपल्याला समजले. स्वतःच कुटुंब हीच
सगळ्यांची प्रथम कर्तव्य आहेत हेही सिद्ध
आले. आपल्या कुटुंबात चौवीस तास आनंदाने
मिळून मिळून राहणे हेच आपले जीवन
जागण आहे. याची जाणिव करेनाचे करून
दिली. जे मुकटे राहले आहेत त्यांना माणसं
जोडण्याची गरज आहे. निसर्गाचे विविध रंग
माणसाचं आयुष्य बंगवला, तसेच सुखदुःखाच्या
भावनाही खुलवला. म्हणूनच प्रेमाचे,
आपुलकीचे रंग आपल्या आयुष्यात भरून
माणसे जोडणेही तिलकेच महत्वाचे आहे हे
करेनाचे सिद्ध केले. इतर कुटुंब पद्धतीचे
महत्वेही आपल्याला जाणवून दिले.

“ जगाल अनुभवाने घड देणारी
संकटापेक्षा मोठी शाका कोणतीच नाही ”
या वाक्याचा करेनाच्या संकटाला

आपल्याला प्रत्यय आला. रूपा लोकांच्या
बाक्या गेल्या, व्यवसाय बंद पडले तरीपण
मानवाने हार मानली नाही. माणसातील
सुलक्षण बाहेर पडले व वेगवेगळ्या मार्गाने
पंसा कमवण्याची हिंमत माणसान आली. मास्क
लावण्याची त्यांवाली सवय आपल्याला करेनाचे
लावली. नेहमी मानसिक शांतीसाठी जगताना
असा मास्क वापरुया कि ती मनाला लागल्यावर
मनाला लोखणारे विचार फिल्टर होऊन आण
येतील. दिसभराने थकलेल्या मनाला प्रेमाचे
व आपुलकीचे सॅनिटायझर लावुया. कधीतरी
मनाच्या रवास्थ्यासाठी मीन घाबण करून
लोकडाऊन करून बंधुया. म्हणजे मनःशांती
मिळून मनातील प्रदूषणाही निघून जाईल.

प्रेम, ~~व्यक्त~~ माया, आयुर्वेदकी यांना मनाच्या
 कळ्यात कायमच उभा राहिले करतात।
 शान्ति, वैश्व, मोह, मत्सर यांना मनातून
 कायमच अलग करून दृष्टार करणे
 शिक्षा शितीने करेनासे शिकवलेल्या घड्यांत
 कोट्येकून असत शकित जगात शिकुया।
 सिनेमाच्या युनिंगमध्ये असे चांगला सल
 नाही तर "रिटेक" घेता येता, पण आयुष्य
 असे "रिटेक" घेता येत नाहीत. म्हणूनच
 प्रत्येक क्षणी "वन टेक" घ्यावा शक्यमा
 प्रसन्न जावात.

॥०॥